

1. Калі спяваюцца гэтыя песні? Што вы ведаеце пра гэта зімовае свята? Раскажыце пра традыцыі (абрады), звязаныя з Калядамі. Прыгадайце дзеянні, што суправаджаюць выкананне песень на Каляды.

2. Якой паўстае Каляда ў песнях? Адшукайце ў тэкстах песень сродкі мастацкай выразнасці мовы (эпітэты, параўнанні, гіпербалы, паўторы), растлумачце іх ролю ў стварэнні вобраза Каляды.

3. Паслухайце два аўдыязапісы песні «Вы, калядачкі, бліны-ладачкі...» — у выкананні ансамбля «Песняры» і спевака Івана Кірчука. Якія эмоцыі выклікала ў вас песня? Параўнайце, як перададзены святочны настрой каляднай песні ў розных выканаўцаў.

4. Разгледзьце рэпрадукцыю карціны Эдуарда Рымаровіча «Каляды». Які сюжэт ляжыць у яе аснове? Вызначце, які настрой перададзены на карціне. Звярніце ўвагу на падбор фарбаў, постаці калядоўшчыкаў, святочную атрыбутыку. Якая з калядных песень — «Прыехала Каляда на белым кані...» або «Вы, калядачкі, бліны-ладачкі...» — найбольш адпавядае сюжэту і настраёнасці карціны мастака? Абгрунтуйце свае меркаванні.

Э. Рымаровіч. Каляды

5. Паспрабуйце падрыхтаваць калектыўную інсцэніроўку святкавання Каляд (у класе або на школьнай вечарыне) або адшукайце ў інтэрнэце відэазапіс святкавання Каляд у адной з беларускіх вёсак і падзяліцеся ўражаннямі з сябрамі.

6. Прачытайце артыкул «Каляды. Грамніцы», адкажыце на пытанні.

Благаславі, маці, вясну заклікаці...

Благаславі, маці,
Благаславі, маці! У-у-у!

Вясну заклікаці,
Вясну заклікаці! У-у-у!

Адамкнуць зямліцу,
Адамкнуць зямліцу! У-у-у!

Выпусціць травіцу,
Выпусціць травіцу! У-у-у!

На ранняе лета,
На ранняе лета! У-у-у!

На буйнае жыта,
На буйнае жыта! У-у-у!

Прыйдзі, вясна-красна!
Прыйдзі, вясна-красна! У-у-у!

1. Пра што спяваецца ў песні-вяснянцы, якія чалавечыя пачуцці ў ёй раскрываюцца? Чаго чакалі людзі ад прыходу вясны?
2. Адзначце вобразна-выяўленчыя сродкі мовы, якія дапамагаюць стварыць вобраз вясны — прыгожай, вясёлай, шчодрай.
3. Раскажыце, што вы ведаеце пра народны абрад «Гуканне вясны». Якое яго прызначэнне? Калі і дзе звычайна праводзіцца гэта свята? Хто яго асноўныя ўдзельнікі?

А на Купалу рана сонца іграла...

А на Купалу
Рана сонца іграла —
Рана сонца іграла,
На добрыя годы —
На добрыя годы,
На цёплыя росы —
На цёплыя росы,
На хлябы-ўраджаі —
На хлябы-ўраджаі.

1. На якое свята выконвалася гэта песня? Што вы пра яго ведаеце?
2. Растлумачце, як вы разумееце вобраз *сонца іграе*. Калі, паводле міфаў, у прыродзе назіраецца такая з'ява?
3. Як праяўляецца ў песнях жаданне чалавека засцерагчы ўраджай? Падмацуйце адказ прыкладамі.
4. Якія вобразы прысутнічаюць у песні? Пры дапамозе якіх сродкаў мастацкай выразнасці мовы яны створаны?

5. Разгледзьце рэпрадукцыю карціны Віктара Барабанцава «На Купалле». Вызначце, які настрой на ёй перададзены. Якія сродкі мастацкай выразнасці мовы дапамагаюць аўтару карціны раскрыць сутнасць народнага свята? Звярніце ўвагу на постаці дзяўчат і хлопцаў, дэталі карціны, яе палітру, святочную сімваліку.

В. Барабанцаў.
На Купалле

6. Прачытайце артыкул «Папараць-кветка», разгадайце рэбус.

А ў суботу проці нядзелі...

А ў суботу проці нядзелі
Заснула Ганначка над кудзеляй¹.
Сасніўся дзеўчыне дзіўненькі сон:
Наляцела галубоў поўненькі двор;
Каля тых галубоў сіза паванька,
Каля той паванькі ясен сокал,
Каля таго сокала бочачка віна,
Каля той бочачкі залаты замочак.
— Мамачка родная, разгадай мой сон.
— Дачушка Ганулька, сама разгадаеш:
Галубы — сваты твае,
Сіза пава — твая сваццінка,
Ясен сокал — твой Якубка,
Бочка віна — слёзкі твае,
Залаты замочак — твой вяночак.

1. Назавіце выразныя прыкметы вясельнай песні.
2. Што, паводле твора, хвалюе дзяўчыну? Вызначце ролю эпітэтаў, параўнанняў, перавелічэнняў у абмалёўцы вобразаў.
3. Якім паказаны ў песні хлопец — жаніх дзяўчыны?
4. Што вы можаце сказаць пра вобраз маці нявесты ў песні? Якім ёй уяўляецца далейшы лёс дачушкі?

¹ *Кудзэля* — валакно для прадзіва верацяном.